

O nejbližších úkolech ministerstva sociální péče

pojednal ministr dr. Jos. Gruber v novoročním čísle denníku „Tribuny“, kdež uvedl — jednak o dosavadní práci, jednak o aktuálním programu činnosti ministerstva sociální péče v republice československé:

V bytové péči ukázala dvě léta poválečné zkušenosti, že dosavadní prostředky, jako zákon o zabírání bytů a ochraně nájemníků, poskytování úrokových garancí obcím a družstvům stavebním a do jisté míry i přímých subvencí soukromým podnikatelům stavebním, naprosto nedostačují, zejména když ke drahotě materiálu a vysokým mzdám dělnickým přistoupila nově peněžní tíseň, a že jest nezbytno přímé finanční příspěvní státu, k jakému sáhla již dříve také cizina, zejména Anglie.

Jest nesporno, že bytovou tíseň zavinil valnou měrou sám stát. Zřizoval četné nové úřady a ústavy, nic se nestaraje o jejich umístění v novostavbách třebaš prozatímních a zabíraje pro ně výhradně budovy již stávající, po většině to budovy obytné. Tím nejenom vyklizeno sta a tisíce bytů, zejména v jednotlivých částech Prahy, od dosavadních nájemníků, nýbrž i zabrány budovy, jež účelem úředním nevyhovovaly — zůstaly na př. nevyužívány bytové místnosti vedlejší, jako kuchyně, koupelny a pod. Do větších měst a nových sídel úředních hromadil současně stát tisíce svých zřízenců, nepečuje nikterak o to, kde mají tito jeho orgánové spolu s rodinami najíti přístřeší. Žádá-li se dnes všeobecně, aby soukromý podnikatel, zaměstnává-li větší počet zřízenců, postaral se také o jejich ubytování, bylo tím větší povinností státu, aby se v tomto směru o své zaměstnance postaral způsobem, který by soukromníku mohl býti vzorem. Nyní však věc se má tak, že ubytování velké části stát. zřízenců, jejichž hospodářská situace sama sebou za dnešní drahoty jest žalostná — jest přechoasto zcela nedostačné a jejich rodinný život jest zhusta na úrovni kočovníků. Na 600 stát. úředníků v Praze zaměstnaných jest nuceno bydlet v místech od Prahy často až jednu a půl hodiny železniční jízdy vzdálených. Trpí tím i pořádek a práce v úřadech a stát platí ročně statisíce jízdních útrat, cestovních diet atd.

V situaci nemnoho lepší jsou malí živnostníci, kteří nemohou dnes za žádnou přijatelnou cenu opatřiti si dílnu a tím obživu; že by se dnes dělník mohl osamostatniti, jest skoro vyloučeno. Do naší

republiky přesídlily po převratu z Vídně a z ciziny velké peněžní ústavy a jiné akciové společnosti, které rovněž neopatřovaly si potřebných místností stavbou, nýbrž zakupováním budov již trvajících, nejen obytných domů, nýbrž i hotelů, kavárenských místností a pod. Také četné domácí podniky za rozmachu hospodářského života, jaký alespoň přechodně nastal po skončení války, rozšiřovaly své obchodní místnosti na úkor místností obytných. Vybujela lichva se stavebními hmotami a ustavičný vzrůst dělnických mezd i nepřetržité stávky měly za následek, že stavební náklady proti dobám mírovým stouply loni na výši 8 až 10krát a letos na 12 až 16krát větší, veškeré stavební rozpočty byly během stavby zvracovány a stavebníci, zejména družstva ocitla se před nutností, stavby pro nedostatek prostředků před dokončením zastavovati.

Bylo již uveřejněno, že nynější vláda v této situaci již koncem září t. r. usnesla se na velkorysém programu k řešení stavební krise, jehož jednotlivé součástky docházejí postupně legislativní formulace. Předlohy sem spadající lze dělit ve dvě kategorie: jednak zákony, které mají zajistiti co možná nejúplnější využitkování dané bytové nabídky vůbec a určitým vrstvám obyvatelstva zvláště, a které tvořily až dosud snad nejpodstatnější obsah státní bytové péče vůbec. Sem spadá zákon o zabírání bytů, který kromě některých bytovými komisemi důrazně vymáhaných zostření přimáší nesporně četné pokroky ve směru liberálním, zejména co do věcného obsahu i co do usnadněného řízení, předloha o obnoveném zákazu stěhování do některých obcí bytovou tísni zvláště ohrožených, konečně zákon o zabezpečení bytů veřejným zřízencům při přeložení do jiného působiště.

Druhá skupina zákonných osnov má rozmnožiti nabídku bytovou vůbec a pro státní zaměstnance zvláště. K poskytování úrokových záruk má se věnovati ze státních prostředků další obnos 70 mil. K a na dokončení obytných domů již rozestavených, pro nedostatek peněžních prostředků obcemi a družstvy však nedokončených, má se povolití další částka, jejíž celková výše (200 až 350 mil. K) bude určena dle výsledku zvláštní stavební půjčky, kterou vláda hodlá již v prvních měsících r. 1921 vypsati. Sociálním účelem této půjčky jest ospravedlněno, že vláda sahá (to jest vlastně již stará myšlenka poslance Staňka) ku projektu půjčky losové, která by pro jiné účely byla těžko ospravedlitelna. Ke zřízení bytů pro státní zaměstnance má býti dle další osnovy vytvořen zvláštní bytový fond státem každoročně dotovaný. Jiný zákon o stavební povinnosti ukládá především majitelům výdělkových podniků, aby buď sami zřídili potřebné byty pro své zaměstnance, nebo aby se svolením úřadu poskytli prostředků k tomu, by jejich zaměstnanci si potřebné byty zřídili sami, nebo skrze obecně prospěšné družstvo stavební. Povinnost stavební ukládá se dále záměrným nájemníkům, kteří by si mohli sami vlastní byty vystavěti, a konečně majitelům domů, způsobilých k přístavbě. Další zákonná osnova poskytuje určitým podnikům pro stavbu obytných budov a budov pro provoz podniků daňové úlevy v tom směru, že tito podnikatelé mohou po provedené novostavbě nebo přestavbě a pod. vedle obvyklé amortizace odečísti od daňového základu 50 až 70% prokázatelně vynalo-

žených nákladů stavebních, předpokládajíc, že budova nebo přístavba jest nejméně po 10 let skutečně používána k účelům bytovým. Jiná osnova zákona pomýšlí konečně též na zřízení komisařů stavebních, kteří by v určitých místech bytovou tísní nejvíce postižených (Praha, Brno, Mor. Ostrava, Bratislava, Košice atd.) s dalekosáhlou pravomocí pečovali o rychlé, ekonomické a účelné provedení staveb, zvláště bytových.

Značné reformy provádějí se v oboru sociálního pojištění. Novella k nemocenskému pojištění byla v posledních sezeních Národního shromáždění před vánocemi skoncována. Dalekosáhlé výhody, jichž se v ní dostává dělnictvu zvýšením požitků, zesílením ochrany mateřství, poskytováním premií na kojení, rozšířením pojištění na rodinné příslušníky atd., byly při parlamentním projednávání cestou kompromisu vykoupeny prolomením jednotnosti v organizaci nemocenského pojištění tím, že k naléhání agrárníků bylo uvolněno zakládání nemocenských pokladen pro dělnictvo zemědělské a dle požadavků jiných kruhů připuštěny rozsáhlejší měrou zapsané pokladny pomocné. K novelle zákona o pensijním pojištění bude tyto dny ještě vydáno dlouho již očekávané prováděcí nařízení, upravující zejména poměry náhradních ústavů a smluv pensijních. Osnova zákona o státním příspěvku v nezaměstnanosti dle tak zv. systému gentského byla již v ministerské radě projednána a bude hned v lednovém zasedání parlamentu předložena, aby již od počátku druhého pololetí 1921 mohlo býti konečně upuštěno od poskytování dosavadních podpor v nezaměstnanosti. Bude věcí parlamentních činitelů, aby hledíce k administrativním a finančním poměrům naší republiky, rozhodli mezi tímto systémem a mezi všeobecným obligatorním státním pojištěním pro případ nezaměstnanosti, jakého se u nás domáhají alespoň částečně naše kruhy průmyslové. — Vyhovujíc přáním státního úřednictva, vypracovalo ministerstvo již také předlohu zákona o nemocenském pojištění státních zaměstnanců a jejich rodinných příslušníků a čeledi, alespoň na lékařskou pomoc a léky. Osnova zákona o sociálním pojištění všeobecném, československou stranou sociálně demokratickou v poslanecké sněmovně podaná, bude rovněž přirozeně za intenzivní účasti vlády v parlamentě záhy předmětem důkladného projednávání, třebaže pro její zakončení předpisy o výměře příspěvků a požitků bude nezbytno vyčkati výsledků příštího sčítání lidu k 15. únoru 1921 položeného. K naléhání kruhů žurnalistických připravuje ministerstvo a dokončí v nejbližších týdnech předlohu zákona o úpravě služebního poměru redaktorů k vydavatelům časopisů a osnovu zákona o zřízení komor žurnalistických. Osnova zákona o zřizování závodních rad jest v ministerstvu již hotova a bude v nejbližší době interesovaným kruhům k dobrozdání předložena. Do sousedních států byli vysláni odborníci, aby zařízení a působení závodních rad a jich výsledky na místě samém studovali. Ministerstvo projednává též co neirychleji otázku úvěrní podpory výrobním družstvům dělnickým buď ve formě úrokové garancie aneb zvláštního fondu v částce asi 50 mil. korun, přibližně dle vzoru

ústřední společenstevní pokladny v Prusku nebo dle starších projektu rakouských, námi svého času jen z politických důvodů zamítaných. Poslední dobou věnovalo konečně ministerstvo soustavnou pozornost též otázce vystěhovalectví ze Slovenska, jež, byvši po celou dobu války unele zdržováno, nabylo zvláště v druhém roce naší republiky rozměru, nutících k státnímu zakročení. Péče vlády se nese trojím směrem: Především, aby pozitivními opatřeními (zřizováním sběrných a karantenních stanic, opatřením úředních průvodců atd.) bylo zamezeno vykorisťování a sizení vystěhovalců agenturami vystěhovaleckými a podniky dopravními, dále aby vydáním zvláštního zákona vystěhovaleckého bylo celeno svádění k vystěhovalectví zámorskému a řádění vystěhovaleckých agentů, konečně, aby reformami sociálními a zejména rázným prováděním pozemkové reformy byla znenáhla odňmana půda a se-
slaben podnět k vystěhovalectví.

V oboru sociální politiky jest jak videti práce až nadbytek a ještě nejsou zde nastíněny některé další reformy (na př. problém socialisace, o kterém snad při jiné příležitosti obšírně pojednám). Jsem povinen konečně připomenouti, že jedině nadprůměrná kvalifikace a výkonnost úřednického sboru, bohužel na převeliké tyto úkoly málo početného, umožňují vykonati čestně a úspěšně práce na poli sociálních reformy nás v nejbližší budoucnosti očekávající.

Ministerský rada FR. MÉZL:

Vystěhovalectví z Československé republiky.

Ve středověku pokládán byl člověk do jisté míry za příslušnoství pudy, k níž byl doživotně vázán. Tato zásada platila do té míry, že nebyla přípustna ani změna bydliště uvnitř téhož teritoria a záleželo plně na libovůli pána půdy resp. teritoria, dovolil-li někomu vystěhovati se. Vystěhovalce musil však za všech okolností zanechat část svého jmění ve prospěch buď pána teritoria, neb obce. K těmto obtížím přistoupilo nepříznivé postavení, jaké měli ve středověkých obcích cizinci. Ještě v 16. a 17. století platilo za důležité právo vrchnostenské, zadržeti občana bezpodmínečně ve státě. Výjimku z toho učinil pouze mír vestfálsko-osnabrücký ze dne 14. 24. října 1648, který dovoloval vystěhování za nevysoký poplatek těm poddaným, kteří v roce 1624 neměli ani veřejného ani soukromého náboženského cvičení a kteří změnili víru po prohlášení míru.

Teprve v 18. století došla uznání zásada osobní svobody, ovšem nejdříve pouze ve vědě. Ve skutečnosti bylo k vystěhování ponejvíce třeba zvláštního povolení; kdo se vystěhoval bez povolení, stíhán byl tresty, nejčastěji konfiskací jmění. Zásada volnosti stěhování probíjela se pak různě v různých krajích a státech. Svobodnější razírání na tuto otázku nastalo pod vlivem zákonodárství francouzského z r. 1789, které uznalo svobodu stěhování za základní právo člověka. V Německu zrušena byla vystěhovalecká daň (*tractus personalis*, také *gabella emigrationis* zvaná) pro ten případ, když jmění vystěhovalcovo přešlo do jiného spolkového státu ně-